

Vrijdag 14 april 1916 – ochtendeditie

Het Berliner Tageblatt verneemt uit Zürich dat tal van Belgische vluchtelingen die in Genève wonen, stappen doen om alle thans in het buitenland vertoevende landgenoten te verenigen tot een grote bond van Belgen, die zich tegen alle annexatieplannen zal verklaren die onlangs in enkele Belgische bladen opgeworpen zijn.

Vrijdag 14 april 1916 – avondeditie

Verkeer per schip met België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel, op 12 dezer:

Van zeer geachte zijde wordt mij verzocht de aandacht van belanghebbenden op het volgende te vestigen. Gedurende de oorlog schijnen Belgische eigenaars hun binnenvaartuigen verkocht te hebben aan Nederlanders of ingebracht te hebben in Nederlandse vennootschappen, hetgeen in verband met art. 55 van de Londense Declaratie door de Duitse overheden in België niet wordt erkend. Ze beschouwen nl. zulke schepen als Belgische en eisen dientengevolge een borgstelling, dat zulke schepen weer in België zullen terugkeren, evenals dit bij Belgische schepen pleegt geëist te worden. Deze borgstelling bedraagt ongeveer de waarde van het schip.

Nederlandse schepen, welke op België varen, moeten derhalve, ter vermijding van moeilijkheden, in het bezit zijn van een verklaring van de burgemeester, dat zij reeds voor het begin van de oorlog (voor 4 augustus 1914) Nederlands eigendom waren en als zodanig in de daarvoor bestemde registers waren ingeschreven. Deze verklaring behoort nog gelegaliseerd te zijn door de Duitse consul van het onderhavige ressort.

In aansluiting op het bovenstaande kan nog zijn nut hebben voor onze schippers, melding te maken van een op 26 maart genomen besluit, dat evenwel alleen het etappegebied (Oost- en West-Vlaanderen) betreft. Het schrijft voor, dat alle opvarenden, ook vrouwen en kinderen, tijdens hun verblijf binnen het voornoemd gebied, voorzien moeten zijn van een zichtbaar teken, zijnde een anker op het bovenste deel van de linkermouw genaaid, welk teken men gratis kan verkrijgen bij de havenkommandanturen en de havenburelen. Dit besluit treedt op 26 april in werking en overtreders lopen zware straffen op, die tot 4000 mark boete en één jaar gevangenis kunnen gaan; bovendien kunnen schip, inventaris en borgstelling verbeurd worden verklaard.

Eveneens van belang voor schippers, welke het etappegebied bevaren, is een tweede besluit van dezelfde dag, waarbij nadere bepalingen omtrent de paspoorten worden bekend gemaakt. Het luidt aldus:

1. Voor het verblijf aan wal zijn de schippers in het grensgebied onderworpen aan het reglement betreffende de paspoorten.
2. Zonder paspoort is verblijf aan wal alleen geoorloofd aan: a. personen, die deel uitmaken van de bemanning, in de onmiddellijke nabijheid van de aanlegplaats; b. personen, die deel uitmaken van de bemanning en die gedomicilieerd zijn in de aanlegplaats, binnen de grenzen van hun gemeente; c. de kapitein van het schip, van de ligplaats van zijn schip te Moerbeke af tot aan het havenkantoor aldaar en terug, van de ligplaats van zijn schip te Zelzate af tot aan het havenkantoor aldaar en terug; d. kinderen beneden de 15 jaar, deel uitmakende van de bemanning, mits zij vergezeld zijn van volwassenen en op de paspoorten van deze volwassenen zijn ingeschreven.

3. In alle andere gevallen moeten paspoorten geëist worden: a. voor reizen te voet in het grensgebied, welke reizen hun oorzaak vinden in de uitvoering van het reglement op de scheepvaart of in de geregelde voortzetting van het varen, en wel: door de havenkommandantuur te Gent van personen, deel uitmakend van de bemanning van schepen, die van het etappegebied naar het grensgebied varen, door het havenkantoor te Zelzate van personen van de bemanning van schepen, varende van Zelzate naar een andere grensgemeente, en door het havenkantoor te Moerbeke van personen deel uitmakend van de bemanning van schepen, welke binnen het grensgebied blijven, met uitzondering van Zelzate; b. voor reizen in het grensgebied die niet direct in verband staan met de belangen der vaart, door de pasbureaus van de etappenkommandanturen, volgens de voorschriften inzake het verkeer, zoals deze door de etappeninspecteur zijn vastgesteld.
4. De paspoorten, die afgeleverd werden door de Gentse havenkommandantuur of door de paskantoren te Zelzate of Moerbeke aan personen, die deel uitmaken van een scheepsbemanning, moeten door de kapitein terug worden gegeven aan de kantoren van afgifte, met inachtneming van de voorschriften op elk paspoort afgedrukt.
5. Elke inbreuk op bovenstaande bepalingen wordt bestraft met een boete van ten hoogste 4000 mark of een gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, tenzij anderszins een hogere straf wordt opgelopen. Bovendien kunnen worden uitgesproken inbeslagneming van schip, goederen en borgtocht, benevens intrekking van de reisvergunning en van het diploma van de kapitein.

Zoals men ziet, zijn al deze bepalingen zeer ingewikkeld; men moet dus dubbel op zijn hoede zijn, wil men zich geen moeilijkheden op de hals halen.

In Vrij België bespreekt Frans van Cauwelaert de jongste redevoering van de Duitse rijkskanselier, waarvan voor de Belg de betekenis ligt in "de aanduidingen die von Bethmann Hollweg geeft over het oorlogsdoel van het Duitse rijk". Van Cauwelaert brengt in herinnering dat de kanselier, ofschoon hij door de socialisten gedrongen werd, zich in zijn vorige Rijksdag-redevoering zeer weigerachtig getoond heeft om zich over vredesvoorwaarden uit te laten en de schrijver van Vrij België acht het des te merkwaardiger, dat de kanselier nu, uit eigen beweging, en nadat hij had vastgesteld dat er bij de entente geen neiging bestond om nu reeds op onderhandelingen in te gaan, enige inlichtingen heeft gegeven over de richting van zijn eindverlangen.

Met opzet spreek ik alleen van de richting, waarin het einddoel ligt. Het einddoel zelf blijft nog met veel nevelen omhuld. Vermoedelijk zal dit niet alleen het gevolg zijn van staatsmanschap: misschien is de Duitse regering zelf niet volkomen klaar over de vorm, waarin zij haar algemeen streven zou willen verwezenlijkt zien. Het lijkt zeer weinig waarschijnlijk, dat zij, voor de aanvang van de strijd, geen vast opzet heeft gekoesterd. Haar oorlogsplannen waren met mathematische stiptheid sedert vele jaren uitgewerkt. Zij geloofde in de onfaalbaarheid van haar zege en zal het staatkundige beeld, waarin zij haar overwinningen zou gieten, niet onafgewerkt hebben gelaten. Maar haar oorspronkelijke plannen zijn hopeloos in de war geslagen en haar staatkundige bewerkzels zijn gaan vloten, op en neer, met het ebben der wapenkansen. Na anderhalf jaar van strijd, is er op de slagvelden een verhouding bereikt, welke de centralen gaarne zouden willen bestendigen. Zij voelen dat zij het hoogtepunt van hun succes hebben bereikt en zij trachten nu de geografische lijn, langs

welke hun legermacht zich ontplooit, zoveel mogelijk onder een staatkundige vorm te brengen, en voor de toekomst te bewaren.

De Duitse rijkskanselier deed het met het oog op zijn eigen volk: misschien zal morgen de tegenhanger van zijn rede worden aangebracht door graaf Sturgh voor de Oostenrijks-Hongaarse monarchie.

Daar echter zelfs de meest onwetende Duitser zich kan vergewissen, dat de macht der Entente ongebroken is gebleven en de meer ontwikkelde weet, dat deze laatste met iedere dag groeit in weerstandsvermogen en aanvalskracht, heeft de rijkskanselier een terughoudendheid en vaagheid van termen gekozen, welke in de werkelijkheid grote speelruimte toelaten.

Laten wij dus de uitingen van de rijkskanselier nemen voor wat zij zijn: wensen, prikkelmiddelen voor de volksmoed, die in de onmiddellijke stand van zaken het nabije einde zal menen te erkennen. Maar als dusdanig geven zij toch – wat sedert lang vruchteloos werd gezocht – enig houvast betreffende de inzichten van de Duitse oorlogspolitiek.

Prof. van Cauwelaert gaat vervolgens na wat von Bethmann Hollweg over België en Vlaanderen gezegd heeft. De opmerkingen van de rijkskanselier nopens België in het algemeen beantwoordt hij als volgt:

De schijnbaar gematigde vorm, waarin von Bethmann zich uitdrukt, zal misschien bij vrijwillige of ongeneesbare zelfbegoochelaars de voorstelling kweken, dat België door Duitsland in zijn bestaan niet langer bedreigd wordt en de onbepaaldheid van de uitdrukking laat alleszins een grote verscheidenheid van uitlegging toe. Maar wie rekening houdt met de omzichtige gewoonte van de rijkskanselier

om zijn betwistbare doeleinden eufemistisch in negatieve bewoordingen voor te stellen, en wie zijn wel afgewogen uitdrukkingen in hun volle betekenis laat gelden, komt met volstrekte zekerheid tot de slotsom dat Duitsland België niet alleen als ruilmiddel zou willen gebruiken, maar definitief tot afhankelijkheid dwingen. Men late zich niet verleiden door het vage gezegde, dat België geen vazalstaat van zijn tegenwoordige bondgenoten mag worden, dat het niet tot een militaire en economische voorpost tegen Duitsland mag worden ingericht. De kern van de verklaring ligt in de woorden: “Wij zullen ons werkelijke waarborgen verschaffen” en “België zal na de oorlog een nieuw België zijn.”

Wanneer het Duitsland alleen te doen zou zijn geweest om een onafhankelijk en zelfstandig België, dat zich even toegankelijk voor en even afzijdig van elk van zijn grote burens zou houden, dan zou de rijkskanselier alleen behoren te wensen, dat België opnieuw zou te voorschijn komen onder een vorm overeenkomend met zijn status van voor de oorlog. Toen was België onzijdig en deze onzijdigheid heeft het met de grootste plichtsgetrouwheid tachtig jaar onderhouden en met heldhaftigheid gehandhaafd in het uur der verzoeking. België heeft zich noch als vazal, noch als voorpost hoegenaamd in de hand van Duitslands tegenstanders gegeven. Onze deuren stonden wagenwijd open voor de voortbrengselen van Duitse vlijt, onze havens leverden aan Duitslands schepen hun voordeligste ligplaatsen. Duitse kunst en wetenschap stonden hoog in aanzien en onze buitenlandse staatkunde volgde niet zonder ingenomenheid de ontwikkeling van Duitslands wereldinvloed. Wat had Duitsland te vrezen van ons? Welk gevaar heeft zijn veiligheid, zijn vreedzame werkzaamheid ooit over onze grenzen bedreigd?

Niet wij zijn in Duitsland, maar Duitsland is bij ons binnengebroken, met dood en vernieling. Het heeft ons volk gefolterd in ziel en lichaam, zonder aanleiding, zonder schuld onzerzijds. Men zal

toegeven dat Duitsland ons door zijn aanslag van elke verplichting tegenover hem heeft ontbonden, en nochtans heeft onze regering, zelfs op de hevigste ogenblikken van de strijd, nooit enige stap gezet, nooit een daad voltrokken, welke kan doen geloven, dat onze politiek na de oorlog minder zelfstandig, minder evenwichtig zou zijn dan voorheen. Het antwoord van baron Beyens op de verklaring van de gezanten van de Entente te St. Adresse, zijn redevoering in de Sorbonne te Parijs, beiden uit de laatste weken, tonen duidelijk dat België niet verlangt af te wijken van de voorzichtige gedragslijn, welke het gedurende al de jaren van zijn onafhankelijkheid heeft gevolgd, omdat deze ook de lijn is van 's lands belang. En na de bloedige wijze, op welke wij voor onze betrouwbaarheid hebben getuigd, heeft niemand het recht om te twijfelen, of België in de toekomst, zo goed als in het verleden, uit eigen vrije wil en geweten, de overeenkomsten zal naleven, welke het zal ondertekenen of de beloften zal houden, welke het eventueel zal afleggen.

Nochtans vraagt de Duitse rijkskanselier niet, dat het oude België terug zou verrijzen, met zijn voorgeschreven onzijdigheid. Hij verklaart niet, dat Duitsland duidelijke uitspraak zal verlangen van België om tussen de westelijke grootmogendheden, uit eigen wil, de schaal gelijk te houden. Hij wil een "nieuw België", hij wil "werkelijke", zakelijke waarborgen. Hij wil deze zakelijke waarborgen betreffende onze staatkundige, onze militaire en onze economische verhoudingen met het hem vijandelijke buitenland. Het is dus duidelijk. België zal niet worden gehecht bij het Duitse rijk als een gewone bondsstaat. Het zal voorlopig zijn eigen politiek blijven voeren, in zoverre deze niet beïnvloed zal worden door de economische en andere verplichtingen tegenover Duitsland, maar het zal in zijn vrijheid naar buiten worden belemmerd, het zal worden geplaatst in de macht, in het bedwang van het keizerrijk. Het zal ons niet worden geoorloofd om tussen de klippen van de Europese

politiek der toekomst op eigen gelegenheid onze weg te zoeken, maar wij zullen gedwongen worden om staatkundig, economisch en militair, slafelijk al de bewegingen mee te maken, welke Duitsland tegenover zijn tegenstanders zal uitvoeren.

Men mag zich niet vergapen aan de woorden, maar men moet kijken naar de werkelijkheden, die er achter staan. Wat kan het anders betekenen, dat Duitsland zich op voorhand moet voorzien tegen de mogelijkheid, dat België een staatkundige vazal der Entente zou worden, zoniet dat het ons zou willen beroven van onze vrije buitenlandse politiek?

Geen economische voorpost. Ook wij willen geen voorpost zijn, van niemand. Maar het is duidelijk, dat de gewelddadige tegenstelling tussen de volkeren na de oorlog haar sporen zal laten bestaan in de economische verhoudingen, en onder de valse schijn van een vijandelijke voorpost te weren, zou Duitsland ons niet alleen willen beroven van de vruchten der vriendschap, welke onze offers ons naar de overzijde hebben verzekerd, maar ons willen dwingen, om in zijn economisch verbond te treden. En hetzelfde geldt voor het militaire voorwendsel. Duitsland wil zich de zekerheid verschaffen, dat wanneer het nogmaals in strijd kan worden gewikkeld met Engeland of Frankrijk, het de vrije beschikking zal vinden over onze spoorwegen, onze banen, onze voorraden, onze waterwegen, over alles wat hem uit onze openbare of private middelen kan dienen. Haase, de leider van de sociaaldemocratische arbeidersgemeenschap, heeft het klaar gezien en gezegd, dat de toestand van onderworpenheid, waarin de rijkskanselier België zou willen brengen, slechter zou zijn dan een volledige aanhechting bij het rijk. Duitsland wil België terugbrengen tot een schijnzelfstandigheid als deze, waarin het groothertogdom Luxemburg zich bevindt. Het wil zich over ons land een opperheerschappij verzekeren, welke gelijk staat met de ondergang

van onze staatkundige vrijheid en het begin zou zijn van een geleidelijke opslorping, en telkens als Duitsland zijdelings beproefd heeft om België met vredesvoorstellen te benaderen, werd op het voorbeeld van Luxemburg gezinspeeld. Dat onze koloniale bezittingen in de handen van het rijk zouden overgaan, wordt zelfs als vanzelfsprekend niet meer in bedenking gebracht.

Deze kwade vooruitzichten, zoals zij onder schijnbare welwillendheid door de rijkskanselier ons zijn voorgehouden, verontrusten ons echter niet. De afrekening van deze oorlog zal niet aan zijn willekeur worden opgedragen en de verklaringen van St. Adresse zijn te goeder ore gekomen om aan Duitsland en de wereld te herinneren dat de algehele onafhankelijkheid van België de eerste en onmisbare voorwaarde van de vrede zal uitmaken. En ofschoon ons hart aldoor maar bloedt van offers, wij zullen niet versagen in ons verzet vooraleer ons vaderland, vrij van elke vreemde band, opnieuw zal worden toevertrouwd aan de zorg van zijn eigen landskinderen alleen.

Op voorstel van de Belgische minister van koloniën is er in Belgisch Afrika censuur ingesteld op alles wat aan de post en de telegrafie wordt toevertrouwd.

Een nieuwe Belgische organisatie.

De Geneefse weekbladen weten te berichten van een nieuwe Belgische vereniging, die bij gelegenheid van 's konings verjaardag in Genève zou zijn gesticht en zich hoofdzakelijk ten doel stelt de bestudering van politieke en sociale vraagstukken, alsmede een krachtig verweer tegen alle inlijvingsplannen van Belgisch gebied. Deze vereniging heeft aan de koning de volgende met algemene stemmen aangenomen moties geseind:

1. De regering moge besluiten, ter verlevendiging van de staatsburgerlijke en vaderlandse geest onder de Belgen, periodieke berichten en verklaringen te publiceren over de aangelegenheden van het land, zoals dat ook in normale tijden geschiedde, zij het dan ook met de beperkingen, die de tegenwoordige omstandigheden onvermijdelijk maken;
2. De volksvertegenwoordigers die thans buiten België vertoeven, wiens mandaat officieel verlengd is, vergaderen regelmatig om op de daartoe geschiktste wijze hun plicht als raadgevend en controlerend lichaam te kunnen vervullen, en, als daartoe gerechtigd, tot het Belgische volk te spreken;
3. Het is in hoge mate wenselijk dat de Belgen die in het buitenland vertoeven, vooral zij die zich reeds in corporaties verenigd hebben, geregeld in verbinding blijven met regering en parlement, en dat er een middel gevonden wordt om de in België wonende landgenoten op de hoogte te houden van deze onvermoeide vaderlandse pogingen.
4. Het is wenselijk dat regering en volksvertegenwoordiging een onderzoek instellen naar de maatschappelijke, juridische, politieke en militaire wensen van het volk, opdat het land in het uur der bevrijding beter op de vrede zou voorbereid zijn, dan het in het uur van het gevaar op de oorlog voorbereid was.

Men meldt ons uit Havre: Wij hebben het verslag gelezen van het Belgische correspondentiebureau, dat sedert het begin van de oorlog te Londen ten bate van de Belgen is opgericht en dat geleid wordt door mevrouw Edmond Carton de Wiart. Het zou voor de Belgische soldaten aan het front en voor de gekwetsten zeer ontmoedigend zijn geweest zo ze in de onmogelijkheid hadden moeten blijven verkeren met hun betrekkingen te corresponderen. En zo stichtte mevrouw Carton de Wiart in november 1914 haar commissie, die de adressen nazocht van al de brieven, die er aan de soldaten gezonden

werden, en die dikwijls onjuiste adressen droegen. Een eerste lijst van 7000 onbestelde brieven werd door de zorgen van de commissie gepubliceerd en langzamerhand werd de dienst van het Belgische correspondentiebureau georganiseerd en in verschillende secties verdeeld. De eerste sectie hield zich bezig met het sorteren en het verdelen van de brieven. Zij publiceerde lijsten met onbestelde brieven, die 35.000 namen bevatten. Zij heradresseerde aan de militairen aan het front, in de kampen en aan naar huis gezonden 72.207 brieven; aan de bestemmingen der soldatenbrieven 40.502 brieven. Verder zijn er in België met behulp van een stelsel van briefkaarten, die in de hospitalen verspreid zijn, 5246 inlichtingen over gekwetste militairen en 20.725 diverse inlichtingen verstrekt.

Een andere afdeling van het Belgische correspondentiebureau te Londen verzendt pakketten naar het front. Sedert september 1915 heeft zij 41.825 pakketten verzonden.

Uit België.

In Het Vlaamsche Nieuws treffen wij de volgende verordening aan van generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België:

Bij het verlaten van het gebied van het generaal-gouvernement mogen de reizigers, buiten de identiteitsbewijzen en passen, geen schriftelijke mededelingen of drukwerk van gelijk welke aard meenemen, tenware dat zij hiertoe de bijzondere schriftelijke toelating van het generaal-gouvernement of van de Verwaltungschef bij de generaal-gouverneur bezitten. Het verlenen van de toelating om zaakpapieren en dergelijke schriftstukken mee te nemen komt uitsluitend de commissaris-generaal voor de banken en de hulpkantoren der afdeling voor het bankwezen te Antwerpen en Luik, evenals de afdeling voor handel en nijverheid bij de Verwaltungschef toe. Voor het overige mogen de reizigers zich naar de plaats van hun

bestemming door de post de schriftstukken laten zenden die ze nodig hebben.

Elke handeling in strijd met bovenstaande verordening wordt met ten hoogste één jaar hechtenis of gevangenis of met ten hoogste 4000 mark boete gestraft. Naast boete kan ook gevangenisstraf uitgesproken worden. Deze straffen worden uitgesproken door het krijgsgerecht en, in lichtere gevallen, door de bevoegde Duitse overheid, krachtens een politievonnis.

De politiek der Internationale.

Het Haagse correspondentiebureau meldt ons:

Uit Parijs is gemeld, dat de Franse socialisten zich hebben uitgesproken over de politiek van de Internationale. Naar aanleiding daarvan hebben wij de secretaris van het Internationaal Socialistisch Bureau, de heer Camille Huysmans gevraagd of dit besluit in betrekking staat met zijn laatste reis naar Engeland en Frankrijk. Hij gaf ons het volgende antwoord:

“Drie leden van de uitvoerende commissie van het Internationaal Socialistisch Bureau, Vandervelde, Wibaut en ik zijn op reis gegaan op uitnodiging van de Franse en de Engelse partij om de toestand te onderzoeken en te bespreken. Ik zeg “op uitnodiging” omdat in zekere pers werd beweerd, dat wij slechts de werktuigen waren van ik weet niet welke intrige. Te Londen was mijn eerste bezoek natuurlijk voor de drie leden van het bureau en in het bijzonder voor Henderson, minister van opvoeding en secretaris der Arbeiderspartij. Met hem regelden we de verschillende samenkomsten die we na ons bezoek te Parijs zouden hebben met de verschillende afdelingen der Engelse arbeidersbeweging – minderheid en meerderheid.

Tengevolge van de torpedering van transportschepen en het vertraagd overseinen van telegrammen ging mijn reis niet zo snel als ik had gehoopt, zodat Wibaut zijn bezoek reeds had beëindigd toen ik in Parijs aankwam.

Te Parijs hadden Vandervelde en ik drie vergaderingen. De eerste met het bestuur der partij. De twee andere met de parlementaire fractie, die boven de 70 leden telt.

Zoals blijkt uit de laatste stemming bevat de Franse partij een meerderheid en een sterke minderheid. De eerste had als woordvoerder Renaudel. De andere Longuet. Ik spreek niet van de kleine fractie die naar Zimmerwald is gegaan en die bijna niets vertegenwoordigt. De meerderheid is van oordeel dat de nationale partijen in hun geschiedkundig milieu moeten arbeiden, maar dat de tijd van een samenwerken der tegenover elkaar staande oorlog voerende partijen nog niet is gekomen. De oorzaak daarvan heb ik ook in mijn rede van Arnhem aangeduid. De minderheid is in tegendeel van oordeel dat niets slechter is dan gebrek aan internationale actie. Zij aanvaardt het denkbeeld van een algemene bureauzitting en zij wil optreden in parallele mars met Haase's fractie in Duitsland.

Ik moet met innige voldoening aanmerken dat de ontvangst door de Franse partijgenoten hartelijk was. Ze was een antwoord op de insinuatie die sedert maanden in zekere pers werd rondgestrooid en uiting had gevonden in rapporten van gezantschappen. Op een vraag of de Franse partij de actie der Executieve goedkeurde, was het antwoord eenstemmig: ja. De meerderheid zegde: "U zijt tot het uiterste gegaan." De minderheid zegde: "Indien wij als minderheid verder kunnen gaan, dan zouden jullie, als Executieve der meerderheid in de partijen, niet verder gaan. Meer nog. Wij hadden de gelegenheid een lid van Zimmerwald te ontmoeten. Hij verklaarde

ons, kort en duidelijk, dat de minderheden zeker verder konden gaan dan wij, maar dat hij nooit de nieuwe onteigeningstaktiek, nl. het zich in de plaats stellen van het Internationaal Socialistisch Bureau van Zimmerwald zou goedkeuren.

Indien dus de meerderheid bleef volharden in haar standpunt van december 1915, gingen nochtans beide groeperingen akkoord om te verklaren dat, zo de arbeidende klasse geen of weinig invloed kon hebben op het ogenblik van de vrede, zij nochtans haar invloed moest laten gelden op de inhoud van de vrede waarvan de mogelijkheid van een nieuw conflict afhangt. Daarom ondersteunden en minderheid en meerderheid het denkbeeld om daarvan de actie van de verschillende partijen te maken, en daarover rapporten uit te brengen aan het Internationaal Socialistisch Bureau, in afwachting dat de gebeurtenissen ons nog een stap verder brengen.

Waren de ministers tegenwoordig op de vergaderingen?

Zeker, Gnesde was ziek maar Thomas en Sembat hebben deelgenomen aan de bespreking.

En te Londen?

Daar had Henderson vijf vergaderingen belegd, wat geen gemakkelijke taak was, want vele leden wonen in de provincie en in oorlogstijd is niet iedereen zo vrij als hij wil.

We ontmoetten eerst de Fabrans. U kent deze kring van intellectuelen, voorgezeten door Sydney Webb, en met Bernard Shaw, Wells en anderen als leden. Hier werden we uitstekend georiënteerd over de stromingen in de arbeidersbeweging en hier kwam de vraag van de inhoud van de vrede onmiddellijk op het tapijt. Dit vraagstuk hadden de Webbs reeds uitvoerig behandeld in hun studie over arbitrage. Verder werd het vraagstuk van de tariff-

reform-politiek opgeworpen, waarin, volgens velen, een nieuw gevaar schuilt voor de arbeidende klasse, want na de militaire oorlog zouden we misschien de economische oorlog krijgen.

De tweede vergadering was met de parlementsleden der Labour Party, onder voorzitterschap van Henderson. Intussentijd was in The People een artikel verschenen van Hodge, lid van het Parlement van de Labour Party, waarin Henderson werd aangevallen. Vandervelde werd afgestriemd en ik werd eenvoudig uitgemaakt als een agent van Willem II. Dat gek ding werd overgenomen in de Clarion door Thompson.

In andere bladen als de Morning Post verschenen tendentieuze artikelen, waarvan de schrijver mij goed bekend staat en dat stielte ook reeds vroeger beoefende tijdens onze onderhandelingen van 1912-1913 voor de eenheid der arbeiders – en socialistische beweging, eenheid die, zoals u weet, een voldongen feit is. De oude Hyndman met Gorie en anderen protesteerden heftig in de bladen tegen die campagne, maar deze had toch de uitwerking dat enkele parlementsleden nerveus waren. Zo kon Reuter melden dat de meerderheid der parlementaire groep enkel oorlogsfanfaren had geuit, maar hij vergat natuurlijk te seinen wat er later in tegenovergestelde zin ging gebeuren.

De derde vergadering greep plaats in de Arbeiderspartij, het grote verantwoordelijke centrum der beweging. De vergadering tekende, bij monde van de voorzitter, protest aan tegen de insinuaties van zekere pers. Het debat was hoogst vriendelijk. De houding was die van de Franse partij en onze voorstellen werden onder de hamer geleid tot verdere bespreking.

De vierde vergadering greep plaats bij de British Socialist Party, onder voorzitterschap van Watts, U kent deze partij van naam. Het is de

partij waarvan Hyndman de leider was, maar waar hij nu in de minderheid is geraakt. De meerderheid vraagt onmiddellijke aanknopng der betrekkingen met alle partijen, maar zij verklaarde betreffende de Executieve en Zimmerwald wat de Franse partij had verklaard.

De 5^e en laatste vergadering had plaats in de Independant Labour Party (I. L. P.) onder voorzitterschap van Jorvett. Alhoewel deze partij nog meer pacifistisch optreedt dan de voorgaande, werd onze actie volmondig goedgekeurd, duidelijk verklaard, o.a. door Ramsay Macdonald, dat de Executieve haar plicht had gedaan en als dusdanig niet verder kon gaan. Ook werd daar dezelfde verklaring betreffende Zimmerwald gedaan.

Indien het mij veroorloofd is het resultaat van ons bezoek samen te vatten zou ik zeggen:

1. De Fransen en Engelsen erkennen het bureau van Den Haag als centrum der beweging;
2. Zij hebben de houding der Executieve goedgekeurd;
3. De meerderheid is van oordeel dat de tijd van een bureauezitting nog niet is gekomen;
4. Er bestaan nochtans belangrijke minderheden die zulke vergadering wensen;
5. Allen zijn het ook eens om te zeggen, dat de Executieve niet over de hoofden der partijen heen mag handelen;
6. De socialistische partijen van Frankrijk en Engeland zijn alle van oordeel dat de arbeidende klasse, om een nieuw conflict te vermijden, moet trachten invloed uit te oefenen op de inhoud van de vrede.

Dit is dus een volledige verloochening der nieuwe strekking van Zimmerwald?

Juist. Zolang Zimmerwald slechts een actie der minderheden, die wij niet zijn, vertegenwoordigde, kon men dit optreden in zekere mate verstaan. Maar nu is dit optreden wat anders geworden, en dit verklaart de scherpe afwijzing van zondag, gestemd door de Franse partij, met de even scherpe afwijzing te Londen, te Berlijn en te Wenen (op 28 maart jl.), bij monde van Victor Adler.

Welke was uw persoonlijke actie in die onderhandelingen?

Ik heb geen persoonlijke actie. Ik doe niets voor of tegen. Ik voer slechts uit wat de Executieve besluit zelfs indien haar besluit niet overeenkomt met mijn overtuiging. Dat is mijn rol. De Leipziger vond onlangs zonderling dat ik zo sprak. Ik spreek nog zo. Wat zou de Leipziger zeggen indien ik de besluiten saboteerde, als haar standpunt morgen het standpunt der meerderheid werd? Ik kan slechts het vertrouwen van de beide kanten behouden indien ik loyaal de besluiten uitvoer. Ik stem nooit. De 6 leden der Belgische en Hollandse delegatie stemmen en besluiten. Mijn positie is noch aangenaam, noch glorievol, maar in de huidige crisis moet men zijn plicht doen en meer niet. In alle geval, de Executieve staat nu rotsvast tussen de partijen der oorlogvoerende naties, en wat ik te Arnhem zegde, zal nog klaarder worden: de Internationale is niet dood!

Wanneer u 25 jaar socialistische propaganda achter de rug zult hebben, zult u er ook wel aan gewoon zijn. Kijk, hier is het artikel van Hodge waarin ik doorga als agent van Willem II. Hier is een artikel van Avanti van Rome, waarin ik doorga als agent van Poincaré. Hier ben ik een onverbeterlijk nationalist en Flamingant. Hier ben ik een verrader der Vlaamse beweging ...

Mag ik u dan ook een vraag stellen betreffende België?

Volgaarne.

Hebt u de Belgische regering ontmoet?

Zeker.

Wat is haar politiek?

Gematigd en optimistisch. Gematigd, omdat zij front heeft gemaakt tegen de annexatieschreeuwers en tegen diegenen, welke ons wilden vastbinden aan een der grote groeperingen. De regering wil het oude België terug en vrij blijven.

Wat is uw mening over het Scheldevraagstuk?

Dat is een vraag die met de Nederlandse regering in der minne moet worden geregeld. De Belgen vragen vrij en goed verkeer door de Schelde, maar geen vermindering van Hollands grondgebied. Belgen en Hollanders zijn geografische lotgenoten, en daarom zullen zij elkaar verstaan, omdat zij elkaar moeten verstaan. Hun lot is uw lot.